

Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἀγνοοῦμεν εἰσέτι ἐὰν ἡ νόσος αὕτη ἐνσκή-
πητῃ σήμερον πρῶτην φοράν εἰς τοὺς ἀγροὺς τῆς Ἑλ-
λάδος. Ἀλλ' ἐν τῇ Εὐρώπῃ δὲν εἶναι νεοφανής. Ἐὰν δὲ
μέχρι τῆς σήμερον δὲν εὐρέθησαν τρόποι ἱκανοὶ νὰ προ-
λάβωσιν ὁλοσχερῶς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῆς, ἢ ἀναπτυ-
χθεῖσιν νὰ τὴν θεραπεύσωσιν, ἐγένοντο ὅμως πολλοὶ
πολύτιμοι παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας, βαλόντες
εἰς πρᾶξιν οἱ γεωργοί, ἰδὼν εὐδοχιμοῦντας τοὺς ἀ-
γρῶνάς των. Τοιαύτας παρατηρήσεις περιέχει καὶ ἡ
ἐπομένη ἐπιστολὴ τὴν ὁποίαν, ἐρανίζομενοι παρὰ
συγγράμματος γεωργικοῦ ἐκδιδόμενου ἐν Γαλλίᾳ,
σπεύδομεν νὰ δημοσιεύσωμεν πρὸς ὀφηγίαν τῶν ἀ-
γροκόμων τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ εἴπω-
μεν συγχρόνως πρὸς αὐτοὺς ὅτι, παρὰ τὰ μέτρα ταῦ-
τα τῆς ἀνθρωπίνης προνοίας, πολλάκις ἡ μεταβολὴ
τῆς ἀτμοσφαιρῆς, ἢ ἄλλαι τινὲς ματεωρολογικαὶ πε-
ριστάσεις ἤρκεσαν μόναι νὰ ἐπιφέρωσι τὴν θεραπείαν.

Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολὴ, γραφείσα ὑπὸ γνωστοῦ τινος ἀ-
γρονόμου.

« . . . Ἡ νόσος ἡ προσβάλλουσα τὸν καυλὸν τοῦ
σίτου δὲν εἶναι καινοφανής εἰς τὴν ἐπαρχίαν μου· ἐξ
ἐναντίας γνωρίζεται ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων, καὶ καθ'
ἕκαστον ἔτος ἐνσκήπτει εἰς τινὰς ἀγροὺς. Τὸ 1851.
μάλιστα ἐξετάθη πολὺ πλείοντον τοῦ συνήθους, ἀ-
ναπτυχθεῖσα βαθείως ἐξ αἰτίας τῆς καταστάσεως τῆς
ἀτμοσφαιρῆς.

« Τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἡ νόσος αὕτη ἠρῆμωσε καὶ τοὺς
ιδίους μου ἀγροὺς, ἂν καὶ εἶχον προνοήσει πολλὰ
κατ' αὐτῆς. Εἰς ἀγρὸς μου ὅστις ἐπρεπε ν' ἀποφέρῃ
ἐξήκοντα ἑκατόλιτρα σίτου, ἀπέφερε μόνον τριακον-
ταεξ. Καὶ ἄλλοι μου ἀγροὶ ἔπαθον ὡσαύτως, καθὼς
καὶ πολλῶν γειτόνων μου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον.

« Ἡ νόσος αὕτη εἶναι τοσούτω γνωστὴ ἐνταῦθα,
ὥστε οἱ χωρικοὶ τὴν διακρίνουσι καὶ δι' ὀνόματος χα-
ρακτηριστικώτατον, λέγοντες ὅτι ὁ σίτος *χολδαίνει*
ἢ εἶναι *ραιβοσκελὴς*.

« Ἀγνοῶ ἐὰν εὐρεθῇ θεραπεία βραδύτερον· ἀλλ' ἐν
τοσούτῳ σὲ κοινοποιῶ τὰς παρατηρήσεις αἰτίνας
ἐγένοντο ἐνταῦθα ὅπου ἡ ἀσθένεια, ὡς προεῖπον, εἶναι
ἀρχαιοτάτη, σὲ προσθέτω δὲ καὶ τὰ προφυλακτικὰ
μέσα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομεθα.

« Τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι ἀπλούστατα, ἂν καὶ ἐνί-
στε ὀχλήρᾳ. Κατ' αὐτά, πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν τὴν
σπορὰν τοῦ σίτου εἰς ἀγροὺς ὅπου ἐγένετο πρὸ μικροῦ
συγκομιδὴ ἄλλων τινῶν καρπῶν, διότι αὐτοὶ γεννῶσι
τὴν προκειμένην νόσον. Πιθανώτατον ἄρα νὰ εὐρεθῇ
ἡ θεραπεία, ἐὰν ὀρισθῶσιν ἐσκεμμένως τὰ εἶδη τῶν
καρπῶν ἅτινα πρέπει νὰ σπείρωνται ἐπὶ τῶν αὐτῶν
ἀγρῶν τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο.

« Ποτὲ οὔτε ἴδον οὔτε ἔκουςα νὰ λέγεται ὅτι
σίτος ἀπαρεῖς μετὰ συγκομιδὴν ἀράβοστίτου ἢ κυά-
μων προσεδόλθη ἀπὸ τὴν νόσον ταύτην. Ἐνῷ δταν
σπαρῇ μετὰ τὴν συγκομιδὴν παντὸς ἄλλου δημητρια-
κοῦ καρποῦ ἢ καὶ τριφύλλου ἐρυθροῦ, ἡ νόσος εἶναι
σχεδὸν ἀναπόφευκτος. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐνίοτε, εἰ
καὶ μετρίωτερον, ὅποταν ἡ σπορὰ γίνεται μετὰ τὴν
συγκομιδὴν ἀράκου ἢ λαθούρων, ἐὰν μάλιστα αὐτὰ
περιέχωσι καὶ φυτὰ ἀγρωστώδη. Ἐν τοιαύτῃ περι-

πτώσει τὸ ἀφθονον λίπασμα εἶναι πολλάκις ἀποτε-
λεσματικώτατον, ἢ καὶ ἂν δὲν ἐξαλείφῃ τὸ κακόν,
τὸ ἐξασθενεῖ. Ἡ παρατήρησις αὕτη ὀφείλεται ἰδίως
εἰς ἐμέ.

« Ὅτε ἀνέλαθον μόνος τὴν ἐπιμέλειαν τῶν κτη-
μάτων μου, εὗρον ὅτι τὸ ἐρυθρὸν τριφύλλον δὲν ἐ-
καλλιεργεῖτο διόλου ἐξ αἰτίας τοῦ ἀτοπήματος τοῦ ὁ-
ποῖον προκένερον· δὲν ἐφάνετο οὐδὲ ἕγνος αὐτοῦ.
Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐστερούμην νομῶν, διότι ἡ γῆ, κατα-
σταθεῖσα ἤδη λεπτή, προσεδόλλετο ὑπὸ ἀνέμων σφο-
δρῶν, ἐνῷ τὸ κλίμα εἶναι ξηρὸν καὶ ἄστατον, ἀπε-
φάσισα νὰ σπείρω ἐρυθρὸν τριφύλλον. Οἱ χωρικοὶ
μου, καταπτοχθέντες, προεῖπον ὅτι δυστυχεστάτη
ἐμεῖλλε ν' ἀποβῇ ἡ συγκομιδὴ τοῦ σίτου. Ἐπειδὴ δὲ
καὶ ἐγὼ συνεμερίζομην τοὺς φόβους των, συνέλαθον
τὴν ιδέαν νὰ λιπάνω ἐν ἀφθονίᾳ τὴν γῆν. Καὶ τῶνόντι,
διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐπρολήφθη ἡ νόσος. Ἐν ἔτος
μάλιστα ἡ συγκομιδὴ ἐνὸς ἀγροῦ μου, καλλιεργηθέν-
τος ὡς ἀνωτέρω, ὑπῆρξε πλουσιωτέρα. Ἀλλὰ τὰ ἔτη
ἐπέρχονται τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, χωρὶς καὶ ὅμως νὰ
ὁμοιαζώσιν· ἀποτυχὼν δις ἐν τῷ διαστήματι ἐννέα
ἔτων, ἀπεφάσισα νὰ βάλλω τοῦ λοιποῦ μεταξὺ τῆς
συγκομιδῆς τοῦ τριφύλλου καὶ τῆς σπορᾶς τοῦ σίτου
ἀγροκόρμητον.

« Ἰδοὺ αἱ παρατηρήσεις μου περὶ τῆς νόσου αὐτῆς
ἥτις ἴσως φαίνεται νέα, διότι ἄλλοτε, ὀλιγώτερον
προστίζοντες περὶ τῆς γεωργίας οἱ ἄνθρωποι, δὲν ἐ-
πέστησαν τὴν προσοχὴν των εἰς αὐτήν. Ἐνόμιζον
ἴσως ὅτι ὁ πλαγιασμός τῶν καλῶν τοῦ σίτου ἐγί-
νετο ἐξ αἰτίας τῆς βροχῆς καὶ τοῦ ἀνέμου. Ἀλλὰ
τὸ 1851 ἡ νόσος ἀνεπτύχθη ὑπὲρ ποτε, καὶ τότε
μόνον οἱ γεωπόνοι ἤρχισαν νὰ παρατηρῶσι προσεκτι-
κώτερον.

« Τίς οἶδεν ἐὰν αἱ περὶ τῆς νόσου ταύτης ἐνεστῶ-
σαι καὶ μέλλουσαι παρατηρήσεις δὲν λύσωσι τὸ πρό-
βλημα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐπασχολεῖ τοὺς γεωροὺς;
διὰ τί, δηλαδή, εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, καὶ πολλάκις
εἰς τὸν αὐτὸν ἀγρὸν, ἄλλοι μὲν καυλοὶ σίτου νὰ εἶναι
πλαγιασμένοι, ἄλλοι δὲ νὰ ἴστανται ὀρθοί, ἂν καὶ
διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀτμοσφαιρικὴν ἐπιρροήν;

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ.

—o—

Ὅτι ἡ καταγωγὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος, λέ-
γει ὁ Οὐόσσιος, μετὰ πολλῆς εὐλαθείας ὑπὸ πολλῶν
διεξηρουννημένων, πρέπει νὰ ἀναζητῇται ἐν τῇ τῶν Φοι-
νίκων ἢ ἐν τῇ κατὰ Μκύρους γλώσσῃ, εἶναι ἤδη
πρᾶγμα τοσούταν ὁμολογούμενον, ὥστε μὴ εὐρί-
σκειται τις τὴν σήμερον, τὴν ἐλαχίστην περὶ τούτου
ἔχων ἀμφιβολίαν. Τούτου ἕνεκα νομίζομεν πάντη

περιττόν νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι ἐπλανήθησαν ὅ,τε φάιστος καὶ ἑτεροί, διατεινόμενοι, οἱ μὲν, ὅτι τὸ ὄνομα παράγεται ἀπὸ τὴν ὑστέρα τῆς μητρὸς τοῦ Καίσαρος κοπεῖσαν, [ὅπερ λατινιστὶ λέγεσσι καίσα ἐκ τοῦ καίδω caedo, κόπτω] ὁ δὲ ἀπὸ τὴν λέξιν καισάριες, σημαίνουσιν λατινιστὶ τὴν κόμην. Τούτων τὴν πίστιν καὶ μόνῃ τῶν νομισμάτων τοῦ Καίσαρος ἡ μαρτυρία ἐκμηδενίζει, διότι ἐπ' αὐτῶν φρίνεται ἐν τετυπωμένη εἰκὼν ἐλέφαντος· οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἡ τοῦ Σερούτου καὶ Σπαρτανοῦ μαρτυρία, διαρρήδην ἀναφερόντων, ὅτι ἡ λέξις Καίσαρ ἐν τῇ Φοινικῇ καὶ τῇ τῶν Μιθύρων διαλέκτῳ σημαίνει ἐλέφας. Οὐκ ὀλίγους ὁμῶς ἐδασάνισεν ἡ ἀπορία αὕτη· πῶς δηλονότι ἡ λέξις αὕτη Καίσαρ νὰ μὴ ἀπαντᾷται μήτε εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν μήτε εἰς τὰς συγγενεῖς αὐτῇ ἐπιλοίπους γλώσσας. Ἐπειδὴ παρ' Ἑβραίοις μὲν ὁ ἐλέφας ὠνομάζετο *פֶּלֶא*, ὡς ἀποφρίνονται οἱ εἰδήμονες τῆς γλώσσης ταύτης· παρὰ δὲ τοῖς Ἰνδοῖς ὑπῆρχεν ἐν μεγίστῃ χρήσει ἡ λέξις *μπάρριος* [barrus], σημαίνουσα τὸν ἐλέφαντα, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν συγγραφέων, ὠνομαζομένη ἐκ τῆς φωνῆς, ἣν ἐκβάλλει τὸ θηρίον τοῦτο. Ἀλλὰ οὐδέτερον τούτων, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, δύναται νὰ μᾶς βοηθήσῃ τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Οἱ Ἀραβες ἔχουσι τὴν λέξιν *κισαριέ*, σημαίνουσαν μέγας· ἀλλὰ, τὸ καθ' ἡμᾶς, δὲν πρέπει νὰ ἀναζητήται εἰς τὴν κατ' Ἀραβίας φωνὴν ἡ καταγωγὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Καισαρείου. Πρῶτος ὁ Κασωδῶν ἐν ταῖς εἰς Σουητῶνιον αὐτοῦ σημειώσεσιν, ἐξέθετο τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἐλέφας ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς Χαλδαϊκῆς λέξεως *κέσερα*, σημαίνουσης θυρεὸς [εἶδος ἐπιμήκουσ ἀσπίδος], ἅτε καὶ αὐτὸς θυρεὸς τις καὶ πρόβλητα τῶν ταγμάτων. Ἡ παραγωγικὴ ὁμῶς αὕτη σχέσις φρίνεται ὀλίγον βεβαιωμένη καὶ πόρρωθεν πάνυ ἐξικτιμένη. Ἰσως δὲν ἠθέληεν εἶναι ἄλογος ἡ ὑπόθεσις, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὅτε τὸ πρῶτον ἶδον τὸ θηρίον τοῦτο, ἀγνοοῦντες τὸ ὄνομά του ὠνόμασαν τὸ ζῶον *κάσσορ* (cassor), εἶδος βοῦς, καθ' ἃ εἶπον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ Λούκας βόας. Τοῦτο δὲ, διότι, ὡς γνωρίζομεν, ὑπάρχει σύνηθες εἰς τοὺς ἄνθρώπους νὰ δίδωσιν εἰς τὰ πράγματα τὰς ὅσον ἐνεστὶ γνωστοτάτας ὀνομασίας. Οὕτως ὁ Πλίνιος ὠνομάζει τὸν λέοντα *ἄρκτορ Νομαδικῆν* [ursum Numidicum]· ὡσαύτως δὲ καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Καίσαρι ὁ βόων, βοῦς ἐλάφῳ ὁμοιάσθηρος καλεῖται. Καὶ τοῦτο, διότι ἐκ τῶν συνηθεστέρων ζώων μέγιστοι εἶναι οἱ βόες. Δὲν λέγομεν ὅτι ὁ ἐλέφας παράγεται παρὰ τὸ *ἐλεφ*, τὸ ὁποῖον παρ' Ἑβραίοις σημαίνει βοῦν (1). Διότι ἀτοπον βεβαίως ἐπραξεν ὁ μέγας Κασωδῶν παραχθάλων τὴν λέξιν ἀφ' ἑτέραν Ἑβραϊκὴν λέξιν κατὰ μετὰθε-

(1) Ἐπειδὴ γνωρίζομεν, ὅτι καὶ τὸ πρῶτον Ἑβραϊκὸν στοιχείον ὠνομάζετο *ἐ λ ε φ*, ἥτοι βοῦς, ἐξ αὐτοῦ ὠνομάσθη μὲ μικρὰν τῆς προφορᾶς διαφορὰν καὶ τὸ ἀντίστοιχον ἑλληνικὸν *ἐ λ φ α*, ἥτοι πάλιν βοῦς· διότι γνωστὸν, ὅτι τὸ πρωτότυπον σχῆμα τοῦ ἁλφ αἶχεν οὕτως α· παρίστανε δηλ. κεφαλὴν βοῦς. Ἐνταῦθεν δ' ἔλαβον τὸ ὄνομα, ἂν ὅχι καὶ τὸ σχῆμα, τῆς τε Περσικῆς καὶ Ἀραβικῆς καὶ Τουρκικῆς, ὡς καὶ ἄλλων πολλῶν γλωσσῶν τὸ πρῶτον στοιχείον, *ἐ λ ε φ*.

σιν γραμμάτων. Ἄλλως, ἂν τοῦτο δὲν ἀρέσκη, δὲ ναιταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ ὄνομα καίσαρ, παρήχθη ἀπὸ τὴν Ἑβραϊκὴν λέξιν *κάσορ*, ὡς ἠθέλον εἶπῃ ὁ θνητοί, θαυμάσαντες τὸ μέγεθος τοῦ ἐλέφαντος, ὅτι ὁμοιάζει μὲ κορυμνὸν ἢ λόφον· διότι τὸ *σορ* σημαίνει ὑψηλὸν τόπον, καθ' ἃ καὶ τὸ *μάτσορ* σημαίνει περικτείχισιν, *πρημαχῶνα*. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁ Ἰσίδωρος λέγει, ὅτι ὁ ἐλέφας ὠνομάσθη οὕτω παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἔχων ὄρους (*λόφον*) μέγεθος. Ἐκαστος δ' ἐννοεῖ πόσον κενὸν εἶναι τὸ πλάσμα τοῦτο, καθὼς καὶ πολλὰ συχνάκις ἄλλα τοῦ Ἰσίδωρου. Ὅπωςδὴποτε δὲ καὶ ἂν ἔχῃ τὰ περὶ τούτου, ἡμεῖς καθόλου νομίζομεν, ὅτι ἡ λέξις *Καίσαρ* ἐσήμαινε παρὰ τοῖς Ἀραβίοις τὸν ἐλέφαντα. Τοῦτο φρίνεται σημαίνουσα ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις *κέσερα*, δι' ἣς δηλοῦσι τὸν θυρεὸν, οὐχὶ πανταδὴποτε, ἀλλὰ, ὡς εἰκάζομεν, τὸν ἐξ ἐλεφαντίνου μόνον δέματος κατασκευασμένον. Καὶ οἱ Λατίνοι εἶπον *κέτραν*, ἀλλ' εἰς πολλῷ πλατυτέραν σημασίαν ἐκ τῆς κυρίας ἐννοίας εἰς ἄλλοτρίας σχεδὸν τὰς λέξεις ἐκτρέποντες. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις *κέσερα* τὸ πρῶτον ἐσήμαινε *δέρμα ἐλέφαντος*· ὕστερον, ὡς ἀρμοδίου ὄντος αὐτοῦ πρὸς θυρεοποιίαν, ἐκλαμβανόμενον καὶ ἀντ' αὐτοῦ τοῦ θυρεοῦ, τῆς ἀσπίδος. Οὕτω καὶ ὁ Εὐριπίδης τὴν ἀσπίδα, ἐξ ἱτέας παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις Ἑλλήσι κατασκευαζομένην, ὠνομάζει δι' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀνόματος, *ιτέαν*.

« Κρεῶν γέν' οὐνθάν δ' ἱτέαν (δηλ. θυρεὸν, ἀσπίδα) λαδὼν χερσί. »

Οὕτω καὶ ὁ Πλίνιος (14, 37) μεταχειρίσθη τὸ ὄνομα *cetra* (πέλτη)· *Elephantorum quoque tergora impenetrabiles cetras habent*· ἥτοι, « καὶ τῶν ἐλεφάντων τὰς δορὰς ἔχουσι πέλτας, δηλ. ἀσπίδας ἀδιατρυπήτους. Σημειωτέον δὲ ὅτι θεωροῦμεν καθόλου ἀποβλητέαν τὴν γραφὴν, ἥτις ἤρρεεν εἰς τινὰς, *setas* (δηλ. μήριγκας, τρίχας τραχείας) ἢ *quasi setas*. Ἐκληπτέα δὲ ἡ λέξις *cetra* εἰς τὴν σημασίαν οὐχὶ τῆς ἀσπίδος, ἀλλὰ τῆς δορᾶς, ἐξ ἣς συνειθίζον νὰ κατασκευάζωσι τὰς ἀσπίδας. Τοῦτο δὲ λέγουσιν τινες, ὅτι πρέπει νὰ νοηθῇ περὶ τῶν δοράτων. Ἀλλ' ὁ Ἡσύχιος· « ἱτέαι, » λέγει, « ἀσπίδες, διὰ τὸ πρῶτας ἐκ ταύτης τῆς ὕλης κατασκευασθῆναι. » Συνωδὰ τούτῳ λέγει καὶ ὁ Εὐσταθιος. Καὶ γέρραι δὲ ἀσπίδες Περσικαί, ὡς ἐκ γέρρου ἦτοι λύγου κατασκευασμέναι, ὧν καὶ Ξενοφῶν ἐμνήσθη ἐν Κύρου Παιδείᾳ. Καὶ κοπίς δὲ ξίφος μικρὸν, παρὰ Ξενοφῶντι καὶ Κουρτίῳ, ἀφ' ὁμορρίζου Ἑβραϊκῆς λέξεως, σημαίνουσης *κίριτωμα*. ἠθέλον δὲ εἶπῃ, ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις *κέτρα*, παράγεται παρ' ἑτέραν Ἑβραϊκὴν λέξιν *κέσερα* εἰμὴ ἣν παρ' Ἑβραίοις καὶ ἑτέρα λέξις σημαίνουσα ἀποκρύπτειν. Καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἀραβίσι δὲ τῆς αὐτῆς ἐχόμενον ρίζης *κουσερέ* σημαίνει τὴν ἀσπίδα· διότι ἡ *κέτρα*, ἥτοι πέλτη, λέγει ὁ Σερούτιος, εἶναι ἱμαντίνῃ ἀσπίς, ἥς ἐπιούνητο χρῆσιν οἱ τε Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Μαῦροι. Ἄλλως δὲ, καὶ ἂν παρήγον αὐτὴν ἀπ' ἄλλης Ἑβραϊκῆς λέξεως, ἐν ἣ ὡς

πάρχει τ' ἀντί σ, μικρά ᾗθελεν εἶναι ἡ διαφορὰ, τοῖς μὲν Ἑλλήσι συνηθέστατη, (*) καὶ τοῖς Ῥωμαίοις δὲ οὐχὶ ἀγνωστοί. Ὅστις δὲ περὶ τούτου ἀμφισβόλλῃ, ὡς συμβουλεύθῃ καὶ μόνον τὸν φέστον, παρ' ᾧ θέλει ἴδῃ, ὅτι ὁ Ἑννίος εἶχεν εἶπῃ *adgreitus* ἀντὶ *adgre-*
ssus, τὰ δύο Σ εἰς δύο Τ μεταβαλὼν. Περὶ τοῦ-
του δὲ μᾶς παῖθαι καὶ χωρίον τι τοῦ Μέλλα, ὅπου
γίνεται λόγος περὶ Ἀνταίου καὶ Πάρμης, ἥτοι ἀσπί-
δος περιφερούς, κατασκευασμένης ἐκ δορᾶς ἐλεφαν-
τίνης. Ἐπειτα δὲ καὶ ὁ Στράβων, ὅστις « οἱ δὲ πε-
ζοὶ » λέγει « τὰς τῶν ἐλεφάντων δορὰς ὡς ἀσπίδας
προβάλλονται. » Οὕτω καὶ ὁ Ἀππιανὸς περὶ τοῦ
Φοινικικοῦ πολέμου, ὅπου λέγει περὶ ἀσπίδος τοῦ
Μασσανάσσου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει ἐλεφαντινὴν,
« καὶ τῶν λοιπῶν τὰ ἀκόντια εἰς τὸν ἐλεφαν-
τινὴν ἐνδεχόμενος. » Οὐ μικρὸν δὲ εἰς τῶν λό-
γων ἡμῶν τὴν ἀπόδειξιν συμβάλλεται καὶ τὸ τοῦ
Ὁροσίου χωρίον, ἐν ᾧ λέγει, ὅτι οἱ Νομάδες μετε-
χειρίζοντο ἀσπίδας περικεκαλυμμένας ὑπὸ δορᾶς
ἐλεφαντίνης, ὅτι, ὡς καὶ συνέπιπτε νὰ βρέχῃ, κα-
θίστα αὐτὴν ἀχρηστον, ἐπειδὴ ἀπερρόφα ὅλον τὸ ὕδωρ
ὡς σπογγία, καὶ καθίστα τὸ βᾶρος αὐτῆς ἀφόρητον.
Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Μέλλα, *Parma ele-*
phantino tergoe execto. « ὅπου ὁμοίως ἀναγνώ-
στεον » *Parma elephantino tergoe execta*. «
ἥτοι « πάρμη ἐξ ἐλεφαντίνης δορᾶς κατασκευασμένη. »
Διότι φανερόν, ὅτι οὕτω σκληρὰς καὶ στερεὰς οὗσης
τῆς δορᾶς ταύτης, οὐδεμίᾳ ὑπῆρχε χρεῖα σιδηροῦ
στηρίγματος ἢ ἄλλου τινος περιδέματος. Ἐκ τού-
των δ' ἀπάντων ἐξάγεται, ὅτι κέτρα (πέλτη), ἐλε-
φαντινῆς καὶ ἡ ἐβραϊκὴ λέξις, ἥς μικρὸν ἀνωτέρω
ἐμνήσθημεν, ὑπάρχουσι καθόλου ταῦτα! Καὶ τοῦ
Ἡσυχίου δὲ τὸ χωρίον ἐκεῖνο « Κασάραι, περικεφά-
λαιαι, » τὸ ὁποῖον αὐτοῦ ὁ Κασωδῶν φέρει εἰς μαρ-
τυρίαν, οὐδὲν δύναται ἐπὶ τοῦ προκειμένου οὐδ' ὑπάρ-
χει τις αὐτοῦ σχέσις πρὸς τὸν ἐλέφαντα, ἢ τὴν
κεσάραιαν δηλ. τὴν κόμην. Ἐπειδὴ, — σημειωτέον
καὶ τοῦτο, — ἦτο πολὺ σὺνήθες εἰς τὸν γραμματικὸν
ἐκεῖνον νὰ παρεμβάλλῃ ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ πολλάς
ὑπὸ τε τοῦ Συμμάχου καὶ τοῦ Ἀκρίλου καὶ ἄλλων
ἐρμηνευτῶν ἐκ τῆς Ἀγίας γραφῆς παρελημμένας λέ-
ξεις. Διότι ὑπάρχει ἐβραϊκὴ λέξις *κισσορίμ*, τὴν ὁ-
ποῖαν ἐξηγοῦσιν οἱ Ἑβραῖοι *ταινίαν*, *στέρμα* (*vetta*).
« Ὅθεν οὐδὲν θαυμάσιον, εἴαν τις τῶν ἐρμηνευτῶν, νο-
μίζων καλὸν νὰ μὴ μεταφράζῃ ὅπως τύχῃ, διατήρησιν
τὴν λέξιν *κισσάραι*, ἐβραϊκὴν, ὡς ἐβλήμεν εἰπόντες,
οὕτως. Ἐκ τούτου δ' ἐννοεῖται, ὅτι ὁ Ἡσύχιος, σκο-
πῶν ὅσον οἷον τε ἀκριβῶς νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν λέξιν,
δὲν ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ἑτέραν καταλληλοτέραν ἢ τὴν
περικεφάλαιαν. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐν παρόδῳ ὁ

Οὐόσιος· περὶ δὲ τῶν χωρίων τοῦ Πλινίου καὶ Μέλ-
λα δύναται ὁ βουλούμενος νὰ ἴδῃ τὰν τοῦ Οὐόσιου ἀδελ-
φὸν εἰς Μέλαν 1, 5. 11,

ΑΓΓΕΛΙΑ.

—ο—

Τριετὲς διανύσασα στάδιον ἡ Πανδώρα, παρτυ-
σιάζεται καὶ τέταρτον εἰς τὸ δημόσιον, τὴν συναί-
σθησιν έχουσα, ὡς ἐλπίζει δὲ, καὶ τῶν ἀναγνωστῶν
αὐτῆς τὴν συνομολογίαν, ὅτι μεχρι τοῦδε πιστῶς ἐξ-
επλήρωσεν ὅσα ἀπ' ἀρχῆς ἐπηγγείλατο, καὶ ὅτι ἐκ
τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς ἴσως τις ὠφέλεια προσεγένετο
κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν τάσιν αὐτῆς, καὶ τὸ μέτρον τῶν
αὐτῆς ἀξιώσεων. Διότι ἕκαστος ἐνθυμεῖται ὅτι ἡ Παν-
δώρα οὕτε νὰ ἐκπαιδεύσῃ τοὺς ἀπαιδευτοὺς ὑπόσχε-
ται, οὕτε τοῖς πεπαιδευμένοις στερεὰν ἐπιστημονι-
κὴν τροφὴν νὰ προσφέρῃ καυχᾶται· ἀλλὰ πᾶσι καὶ
πάσαις ὑπόσχεται διασκεδάσιν, τῆς ἀργίας παραμυ-
θίαν, ἀλλ' εὐγενῆ ταύτην, καὶ πηγάζουσαν ἐκ πνευ-
ματικῶν ἀπολαύσεων. Τὴν ἀνάγνωσιν νὰ καθιστᾷ ἀ-
γαπητὴν τοῖς πολλοῖς, νὰ ἐθίζῃ τοὺς λέγοντας καὶ
γράφοντας εἰς γλώσσαν οὐχὶ μὲν σχολαστικὴν, ἀλλ'
ἀκριβῆ, καὶ ἐπιμελετημένην, τὰς ὑγιεῖς τῆς ἠθικῆς
ἀρχὰς διαδραματίζουσα νὰ ἐμπνέῃ ἐνθουσιασμόν ὑ-
πὲρ αὐτῶν καὶ ἀγάπην, καὶ πολλὰς τῶν ὠφελιμο-
τέρων καὶ ἐμψυχοτερότερων εἰδήσεων νὰ διαδίδῃ, λαν-
θανούσας, ὑπὸ τὰ ἄνθη τῆς τερπνῆς ἀναγνώσεως· οὗ-
τος εἶναι ὁ σκοπὸς ὃν προῖθετο καὶ ὃν ἐκέρχετο πάν-
τοτε. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς ἀφορᾷ οὐχὶ μόνως τὰς τά-
ξεις τῶν προνομιοῦχων τῆς διανοίας, ἀλλ' ἅπαν τὸ
μερὸς τοῦ ἔθνους τὸ δυνάμενον ἢ τὸ ὀφείλον διὰ κα-
λῶν ἀναγνώσεων νὰ καλλιεργῇ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν
νοῦν του, διὰ τοῦτο ἡ Πανδώρα κατ' ἀρχὰς πᾶν ὕλι-
κὸν παρίδε συμφέρον, ὅπως μόνον γίνῃ ὅ,τι πλείστοις
ἐρικτῆ, καὶ ὅ,τι πλείστους ἐλκύσῃ εἰς τὴν διανοη-
τικὴν ταύτην ἐστίασιν. Ὅστις δὴποτε γνωρίζει τὰς
τυπογραφικὰς σχέσεις καὶ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλοῦ, ὅστις
δὴποτε ἀναλογισθῇ ὅτι αἱ ἐν Ἀθήναις πολιτι-
καὶ ἐφημερίδες, 96 φύλλα κατ' ἔτος ἐκδίδουσιν, ὡς τὸ
ἐν τέταρτον ἂν ὄχι πολλαῖς τὸ ἡμῖς, δικαστικὰς
περιέχον καταχωρίσεις, καλύπτει τὴν δαπάνην τοῦ
ἐτέρου ἡμῶς, τιμῶνται 48 δραχμῶν ἑτησίως, θέλει
συνομολογήσῃ ὅτι 96 τυπογραφικὰ φύλλα, περιέ-
χοντα ὅλην φύλλων περίπου διακοσίων, καὶ ξυλο-
γραφίαις ἐνίοτε δὲ καὶ λιθογραφίαις, 72, ἐκ τῶν ἀρί-
στων τῆς Γαλλίας ἢ ὑπὸ τοῦ ἐπιτελειωτάτου τῶν Ἑλ-
λῶν ξυλογράφων καταργασμένας, δὲν δύναται
νὰ δίδωνται ἀντὶ 46 μόνων δραχμῶν ἄνευ προρα-
νοῦς ζημίας τῶν ἐκδοτῶν, καὶ πρὸς ἕτερον σκοπὸν ἢ

(*) Καὶ μάλιστα τοῖς Ἀττικοῖς, οἵτινες συνηθέστατα οὐ
μόνον τὸ διπλοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπλοῦν Σ πολλάκις ἐνῆ-
λκτον πρὸς τὸ Τ. οἷον θ ἄ λ α σ σ α, θ ἄ λ α τ τ α' σ ἡ-
μ ε ρ ο ν, τ ἡ μ ε ρ ο ν, κτλ. Τοῦτο δὲ παρέσχεον εὐκαί-
ρον, ὡς γνωστὸν, ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀστείον Λουκιανόν, ὑπὸ
δικαίας ἀγανακτήσεως ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ ταύτῃ τοῦ Τ φερό-
μενον, νὰ συγγράψῃ τὸν εὐφρέστατον ἐκπῖνον κατὰ τοῦ Τ
δικανικόν. Σ. Μ.